

საბანკო რისკების შეფასების მოდელი

ცაავა გიორგი, სტუ-ს პროფესორი,
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი
თეა ჰასრათოვი, სტუ-ს დოქტორანტი

რეზიუმე

სტატიაში განხილულია საბანკო რისკ-მენეჯმენტის სფეროში საბანკო რისკების მართვის სისტემის მოდერნიზაციის დიაგნოსტიკური სისტემა და საკრედიტო რისკების შეფასების ცნობილი მოდელები, როგორებიცაა: ნიუ-იორკის უნივერსიტეტის პროფესორის ე. ალტმანის მოდელი; ამერიკელი მეცნიერის რ. ჩესერის მოდელი; საფრანგეთის ბანკის მიერ შემუშავებული მოდელი; ამერიკელი მეცნიერის უ. ბივერის მოდელი; რუსი მეცნიერის ს.ნ. ბაბუშკინის მიერ შეთავაზებული საწარმოს საკრედიტო რეიტინგის შეფასების მეთოდიკა; ამერიკელი ეკონომისტის დ. დიურინის ფიზიკური პირების კრედიტუნარიანობის შეფასების სკორინგული მეთოდი. აღნიშნულია, რომ საბანკო საქმიანობის სპეციფიკის ძალისხმევით საბანკო მენეჯმენტში წინა პლანზე, ბანკისათვის საკუთარი დანაზოგების მიმდობი კლიენტების ინტერესების დაცვისა და თვით ბანკის ფინანსური მდგრადობის უზრუნველყოფის მიზნით, რისკების ეფექტიანი მართვის საკითხებია წამოწეული. შესწავლილია, რომ რისკის მართვის პროცესი ბანკში განსაკუთრებული სისტემაა და მისი საქმიანობის მაღალი რენტაბელობის უზრუნველყოფა, საბანკო გარემოებების დადგომის გაფრთხილება, საბანკო ოპერაციების განხორციელება რისკის თავიდან აცილებისადმი ღონისძიებების გატარების შესაძლებლობას ითვალისწინებს.

საკვანძო სიტყვები: რისკ-მენეჯმენტი; ინვესტიციის ლიკვიდობის რისკი; რისკიანი საწარმო; რისკიანი პორტფელი; რისკისა და შემოსავლიანობის თანაფარდობა.

Valuation models and banking risks the modernization process in the system of its management

Summary

Study of the known methodologies for assessing credit risks, such as: Model professoru Niu-Iorskogo University E. Altman; R.Chessera model of American Scientists; model developed by the French Central Bank; model American scientist W. Beaver; assessment methodology the credit rating of the company proposed by Russian scientist S. Babushkin; scoring method for assessing the creditworthiness of an individual proposed by American economist J. Dyurina. The banking risk management is able to respond adequately to increase the risk of losses by improving the existing management system, as well as the introduction of fundamentally new forms of banking risk management system.

Keywords: Risk-management; Investment liquidity risk; Venture company; Risk portfolio; risk / return rate off.

შესავალი

საბანკო რისკების მართვის ეფექტიანი სისტემის ფორმირება (სრმს) და მისი სტრატეგიული მოდერნიზაცია გლობალიზაციისა და ფინანსური კრიზისის პირობებში ქვეყნის საბანკო სისტემის ევოლუციის კანონზომიერ ეტაპს წარმოადგენს. აღნიშნული პროცესი ქვეყნის საბანკო სექტორისა და ცალკეულ თითოეული ბანკის განვითარების საერთო სტრატეგიის განუყოფელი შემადგენელი ნაწილის სახით უნდა იქნეს განხილული.

მოცემულ სტატიაში მართვის სისტემის ორგანიზაციის საფუძვლებისა და მისი უწყვეტად მოდერნიზაციის საჭიროების მომცველი მეცნიერულ-თეორიული დებულებების საბანკო პრაქტიკაში გამოყენების შესაძლებლობა და მოზანშეწონილება განხილული. საბანკო რისკების მართვის სფეროში სამამულო ბანკების განვითარების ახალ ეტაპზე მათი სტრუქტურული და ფუნქციონალური სპეციფიკის გათვალისწინებით ასეთი მუშაობის თეორიული დასაბუთება და პრაქტიკული განხორციელება ევოლუციური, პროგრამულ-მიზნობრივი, მრავალდონიან და სარესურსო-ფაქტორულ მიდგომებს, სტრატეგიული მართვის, დაგეგმვის, რისკ-მენეჯმენტის თეორიების შეთანხმებულ გამოყენებას მოითხოვს.

ძირითადი ტექსტი

საბანკო რისკების მართვის სისტემაში საერთო ეკონომიკურ კანონებზე დაფუძნებული მოდერნიზაციის პროცესი, სისტემაში საბანკო რისკების მართვის მექანიზმის ელემენტების შეტანით უნდა იქნეს შევსებული. იგი მოიცავს არსებული ვერტიკალურ-ჰორიზონტალური სისტემის გარდაქმნას ბანკების საქმიანობის რისკების მართვისადმი მაქსიმალურად ადაპტირებულ დიაგნოსტიკურ სისტემაში, რაც კომპლექსში ბანკებისა და მათი კლიენტების დანაკარგების რისკისაგან დაცულობას ამაღლებს.

ის, რომ საბანკო რისკები ეფექტურად უნდა იქნეს მართული, თეორეტიკოს-ეკონომისტებისა (გრანატუროვი, 2002; კორობოვა, 2005; ლავრუშინი, 2008; სევრუკი, 2007) და ბანკირები-პრაქტიკოსების (კანავეი, 2007; კისელევი, 2007; მოშენსკი, 2008; ტოსუნიაი, 2002) მხრიდან დიდი ხნის წინ გახდა ამაღლებული ყურადღების საგანი. საბანკო რისკების მართვა - სპეციფიკური საქმიანობაა, რომელიც საბანკო ოპერაციების მრავალსაშუალოებასთან, ასევე თითოეული ცალკე ბანკის ინდივიდუალურობასთან და მის კორპორაციულ კულტურასთან არის დაკავშირებული (გუკოვა, 2008; რიკოვა, 2007; პრონსკაია, 2010), (1 - 6).

რისკების მართვა მთლიანად საბანკო საქმიანობის ერთიან კომპლექსში მჭიდროდაა ჩანვნილი. ბანკის როგორც რთული ორგანიზმის ყველა კომპონენტები მისი მთავარი მიზნის - მაქსიმალური მოგების მიღების მიღწევაზეა დაქვემდებარებული, რის ხარჯზეც ბანკის ღირებულების, მისი აქციების, რეიტინგის, ფინანსური მდგომარეობის ზრდის უზრუნველყოფა ხორციელდება. თუმცა აღნიშნული მიზანი შეიძლება იპირობებშიც იქნეს მიღწეული, რომ ბანკში ადგილი აქვს:

- რისკის პროგნოზირებას, ანუ შესაძლო ზარალის, დანაკარგების, კრიზისული სიტუაციების, რისკის მატერიალიზაციის ალბათობისა და მოსალოდნელი დანაკარგების მათი რაოდენობრივ გამოსახულებაში მოცულობის შესაძლო წყაროების განსაზღვრას ან გამოვლენას;

- რისკების მინიმიზაციის, მათი გაფრთხილების, ნეიტრალიზაციისათვის ღონისძიებების ფართე კომპლექსის განხორციელებას;

- შედეგად შიდა კონტროლის არსებობას, რომელიც ბანკის კორპორაციული კულტურის რაბგსია აყვანილი;

- ბანკის უმაღლესი ხელმძღვანელებისა და რიგითი თანამშრომლების დაინტერესება, ვალდებულება და პასუხისმგებლობა ყოველდღიურ საბანკო პრაქტიკაში რისკების მართვის ქმედითი მექანიზმების დამუშავებასა და დანერგვაში.

საბანკო რისკების მართვის სისტემა (სრმს) რიგორც სისტემა რისკ-მენეჯმენტის სფეროში ბანკის მიერ მიზნის მიღწევის სტრატეგიაზე და ტაქტიკაზე უნდა იქნეს დაფუძნებული. ბანკის სტრატეგია რისკების მართვისას შეიძლება წარმოდგენილი იქნეს როგორც ბანკის მთავარი მიზნის მიღწევაზე ძალისხმების კონცენტრაცია, მაგრამ უფრო კონკრეტული მიზნის მეშვეობით, რომელიც საშუალებებისა და მეთოდების გამოყენებაში მდგომარეობს. ამასთან ტაქტიკა თავისთავად კონკრეტულ სიტუაციებში ბანკის თანამშრომლების პრაქტიკულ ქმედებებს, ბანკის ხელმძღვანელობის მიერ საბანკო ოპერაციების განხორციელებასთან მიმართებაში ოპტიმალური გადაწყვეტილებების არჩევას და რეალიზაციას უნდა წარმოადგენდეს, რომლებშიც რისკის ელემენტი არსებობს.

საბანკო რისკების მართვის სისტემაში (სრმს) მართვის ობიექტად გამოდიან ბანკის როგორც კრედიტორს და მსესხებელს (არსებული რესურსების განთავსების სფერო) შორის ბანკის მიერ კაპიტალის დაბანდების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას, აგრეთვე ბანკისა და ინვესტორს შორის (ბანკის მიერ რესურსების აკუმულაცია) ეკონომიკური ურთიერთობები. მართვის სუბიექტს წარმოადგენს ბანკის უმაღლესი ხელმძღვანელობა და სპეციალისტების ჯგუფი, რომლებიც საკუთარი ქმედებებით მართვის ობიექტის ფუნქციონირებას ახორციელებენ.

ჩვენ მიგვაჩნია შესაძლებლად ვამტკიცოთ, რომ მმართველობითი გადაწყვეტილება თავისთავსი საბანკო ოპერაციის განხორციელების წინმსწრებად ჩატარებული კვლევის ეტაპებზე ინტეგრაციული ჯამის ფოკუსირებას ახორციელებს, ამიტომ მენეჯერის ვალდებულებებში უნდა შედიოდეს ისეთი გადაწყვეტილებ-

ის მიღების შესაძლებლობის მოძიება, რომლის დროსაც ბანკი რისკის მინიმალური ღონისას მაქსიმალურ შემოსავალს მიიღებს.

დასკვნა

საბანკო რისკების მართვის ორგანიზაციაში აღნიშნული პრობლემები და საბანკო რისკების მართვის დიფერენციალური სისტემის (სრმს) მოდერნიზაციისა და შექმნის გზით მათი გადაწყვეტის შეთავაზებული ხერხები შემდეგი სახის დასკვნის გაკეთების შესაძლებლობას იძლევა:

1. შესწავლილია საბანკო საკრედიტო რისკების შეფასების ცნობილი მეთოდოლოგიები, როგორებიცაა: ნიუ-იორკის უნივერსიტეტის პროფესიონალური. ალტმანის მოდელი; ამერიკელი მეცნიერის რ. ჩესერის მოდელი; საფრანგეთის ბანკის მიერ შემუშავებული მოდელი; ამერიკელი მეცნიერის უ. ბივერის მოდელი; რუსი მეცნიერის ს.ნ. ბაბუშკინის მიერ შეთავაზებული საწარმოს საკრედიტო რეიტინგის შეფასების მეთოდი; ამერიკელი ეკონომისტის დ. დიურანის ფიზიკური პირის კრედიტუნარიანობის შეფასების სკოროინგული მეთოდი.

2. საბანკო რისკ-მენეჯმენტის მართვის არსებული სისტემის სრულყოფას, ასევე საბანკო რისკების მართვის სისტემის (სრმს) პრინციპულად ახალი ფორმების დანერგვას, მომდღვარებულ რისკებზე ადეკვატური რეგულირების პრიორიტეტული მეთოდები, როგორებიცაა: ზარალის გადაფარვაზე რეზერვების შექმნა; საკუთარი კაპიტალის გაზრდა დანაკარგების გადაფარვის შემთხვევისათვის; რისკის ღონის გათვალისწინებით მარჟის სხვადასხვა ტიპების სკალეების გამოყენება და სხვები.

3. საბანკო რისკების მართვის სისტემის (სრმს) მოდერნიზაციის პროცესში, ბანკის საქმიანობის ვერტიკალური რეგულირებისა და ჰორიზონტალური თვითორგანიზაციის შეხამების მეშვეობით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Воронин Ю.М. – Управление банковскими рисками. – Москва, 2007.
2. Гукова А.В., Вишенин Д.А. – Финансовые аспекты формирования инвестиционного капитала предприятия // Финансы и кредит, 2008, № 8. – С. 43 – 46.
3. ცაავა გ. - ბანკის მსესხებელი იურიდიული პირის კრედიტუნარიანობისა და საბანკო საკრედიტო რისკის შეფასების მეთოდოლოგია. - თბილისი, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსთან არსებული ფინანსების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის მეთოდურ-პრაქტიკული ჟურნალი „გადასახადები“, ოქტომბერი №20, 2005. - გვ. 8 — 31.
4. ცაავა გ., აბრამია თ., ცაავა დ. - რისკოლოგია - ფინანსური და საბანკო საკრედიტო რისკების მენეჯმენტი, სახელმძღვანელო. - თბილისი, გამომცემლობა „აფხ. მეცნ. აკადემია“ 2007. — 567 გვ.